

**ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”**

Европейски съюз

Европейски социален фонд

Инвестира във вашето бъдеще!

ПРОЕКТ
BG051PO001-7.0.07-0049-C0001
„Партньорство за равни възможности”

РАЗЛИЧНИ И РАВНИ

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз.

Уважаеми читатели,

Тази брошура, която държите в ръцете си е разработена по ПРОЕКТ BG051PO001-7.0.07-0049-C0001 „Партньорство за равни възможности”, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, финансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз. Надяваме се тя да Ви подпомогне да повишите своята информираност относно Вашите граждански права, да се запознаете с организации, които защитават Вашите права.

Надяваме се тя да е полезен помощник на социалните медиатори в ежедневната им дейност, да им вдъхне увереност в работата за утвърждаване на гражданските права на етническите малцинства в България. Уверени сме, че тя може да бъде полезен инструмент, с който читателите да се образуват, приобщават, мотивират и приучават към отговорност.

Успех!

Екип на „Агенда“ ООД

СЪДЪРЖАНИЕ

Какво представляват гражданските права?	5
Европейска харта на основните права	6
Видове дискриминация	8
Организации, работещи в областта на защита от дискриминация	13
Линкове към най-важните институции, работещи по въпроси, свързани с дискриминация и по проблемите на етническите малцинства на национално ниво	15
Приложение 1 – Списък с адреси на неправителствени организации от Варненска област, работещи по въпроси и теми, свързани с етническите малцинства	16

КАКВО ПРЕДСТАВЛЯВАТ ГРАЖДАНСКИТЕ ПРАВА?

Граждански права са правата, гарантирани на гражданите от държавата. Докато човешките права са естествено присъщи на хората, то гражданските права са отдадени от държавата на нейните граждани и са гарантирани от законите.

Гражданските права се отличават от гражданските свободи в две насоки. Първата е, че те се отнасят по-скоро към груповите права – като етнически, полови, расови или религиозни, а не към индивидуалните права. Затова и понякога този термин може да се използва и като синоним за малцинствени права. Борбата за граждански права придобива универсално значение и е съществена част от политиката на много демократични страни и редица международни организации като ООН, Съвета на Европа и др., които се стремят да защитават малцинствата (религиозни, расови, етнически и т.н.). Втората разлика се състои в това, че концепцията за гражданските права отбелязва прехода от класическия възглед за конституционни свободи като самоограничаване на правителството и политическия елит по отношение на действията си спрямо гражданите към по-широкото съвременно разбиране за това, че конституционната свобода се изпълва със смисъл тогава, когато е налице активно гражданско участие, което включва преки политически действия, организирани за постигане на конкретна цел, за влияние над правителствена политика, чрез обществени и други групи за натиск.

ЕВРОПЕЙСКА ХАРТА НА ОСНОВНИТЕ ПРАВА

http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/combating_discrimination/l33501_bg.htm

- дял I: **достойнство** (човешко достойнство, правото на живот, правото на ненакърнимост на личността, забрана на насилието и нечовешкото или уронващо престижа третиране или наказание, забрана на робството и принудителния труд);

- дял II: **свободи** (правото за свобода и сигурност, уважението към личния и семейния живот, защита на личните данни, правото за встъпване в брак и право на създаване на семейство, свобода на мисълта, съвестта и религията, свобода на изразяване на мнение и свобода на информация, свобода на събранията и сдруженията, свобода на изкуствата и науките, правото на образование, свобода за избор на професия и право на труд, свобода на стопанската инициатива, правото на собственост, правото на убежище, защита в случай на принудително отвеждане, експулсиране или екстрадиране);

- дял III: **равенство** (равенство пред закона, недискриминация, културно, религиозно и езиково многообразие, равенство между жените и мъжете, правата на детето, правата на възрастните хора, интеграция на хората с увреждания);

- дял IV: **солидарност** (правото на информиране и консултиране на работниците в предприятието, правото на

колективни преговори и действия, правото на достъп до услугите за намиране на работа, защита при неоснователно уволнение, справедливи и равни условия на труд, забрана на детския труд и защита на работещите младежи, семеен и професионален живот, социална сигурност и социална помощ, закрила на здравето, достъп до услуги от общ икономически интерес, опазване на околната среда, защита на потребителите);

- дял V: **гражданство** (правото да избират и да бъдат избирани в изборите за Европейски парламент и в общинските избори, правото на добра администрация, правото на достъп до документи, Европейския омбудсман, правото на петиция, свобода на движението и пребиваването, дипломатическа и консулска закрила);

- дял VI: **правосъдие** (правото на ефективни правни средства за защита и на справедлив съдебен процес, презумпция за невиновност и право на защита, принципи на законност и пропорционалност на престъпленията и наказанията, правото да не бъде съден или наказван два пъти в наказателни производства за едно и също престъпление);

- дял VII: **основни разпоредби.**

ВИДОВЕ ДИСКРИМИНАЦИЯ:

Расова дискриминация

Расовата дискриминация представлява установяване неравноправно третиране на индивидите на базата на реални или имагинерни расови категории. Тя е била официална държавна политика на няколко страни по света, като ЮАР в периода на апартейда.

В САЩ регистрирането на расата от страна на официалните власти в профилите на лица, които е вероятно да извършат даден вид престъпление, е считано за дискриминация.

Полова дискриминация

Незаконната полова дискриминация е всяко действие по кредитиране или ощетяване на лице от възможности, привилегии или възнаграждения единствено на базата на пола му, когато подобен аргумент не е съществено и определящо изискване. Според Закона за защита от дискриминация в българското законодателство не е полова дискриминация различното третиране на лица на основата на техния пол по отношение на занятие, осъществявано в религиозни институции или организации, когато поради естеството на занятието или условията, при които то се осъществява полът е съществено и определящо професионално изискване с оглед характера на институцията или организацията.

Дискриминация на сексуалната ориентация

Дискриминирането по сексуална ориентация е всяка дискриминация на лице, двойки или групи на базата на тяхната сексуална ориентация. Това е една от най-спор-

ните форми на дискриминация, отчасти защото някои хора вярват, че сексуалната ориентация е по-скоро модел на поведение, отколкото свойствена черта на дадено малцинство или мнозинство. В основата този вид дискриминация представлява всяко негативно действие, насочено срещу лица с еднородна или разнородна сексуална ориентация, била тя хетеро, хомо или бисексуална. Сексуалните малцинства или мнозинства често са разглеждани като нежелани или неморални от една или повече социални групи, поради което дискриминацията срещу тях понякога присъства в законодателството.

Религиозна дискриминация

Религиозната дискриминация представлява установяване неравноправно третиране на индивидите на базата на техните религиозни вярвания или принадлежност. Макар да могат да са свързани в някои отношения, религиозната и расовата дискриминация са принципно различни.

По неравностойно положение

Дискриминацията на хора в неравностойно положение, независимо дали това са инвалиди, глухонеми и т.н. се изразява в неприемане на работа, неприемане в социални и културни групи, неправилно третиране, непредставеност в медиите, филмите и т.н., както и неосигуряване на помощни механизми (превод за глухонеми, например) за хората в неравностойно положение.

Възрастова дискриминация

Възрастовата дискриминация („ейджизъм“) представлява установяване неравноправно третиране на индиви-

дите на базата на тяхната възраст. Макар теоретично терминът да може да се отнесе към всяка възрастова група, възрастовата дискриминация обикновено приема две форми: дискриминация срещу младежи и срещу възрастни лица.

В законодателството

Според българското законодателство социалната дискриминация представлява (установяването на) подобна практика на по-неблагоприятно третиране или ограничаване, лишаване на индивиди и групи от чисто законните им права и задължения, както и възможности, на базата на тяхната класа или според групата към която принадлежат. Българското законотворчество се стреми да премахне от текстовете на българските закони всички признаци на т.нар. социална дискриминация. В термините на закона понятието включва всяко поставяне в неравностойно положение според раса, религия или вяра, пол, сексуална ориентация, полова идентичност, увреждане, народност или етнос, гражданство, възраст, образователен ценз, политическа принадлежност, имуществено състояние или на всякакви други признаци. При дискриминацията индивидите се разглеждат като членове на групи, определени по това, че споделят някой от горните признаци. Тези групи се третират като по-малоценни и отношението към тях е неблагоприятно. Най-често дискриминационно е било поведението към членовете на групи, систематизирани по раса, пол или национален произход.

Проявите на дискриминация са в особено широк спектър. Те могат да бъдат най-малкото преднамерено нелюбезно или бавно обслужване в търговски обекти, недопускане до такива, а също расистки, етнически и

др. обиди, лишаване от работа или жилище, физическо насилие, и дори геноцид.

Дискриминацията като държавна политика

Много правителства са правили опити да намалят дискриминацията чрез законодателство за граждански права, за равни възможности и политика на позитивна дискриминация (наричана от опонентите иМ обратна дискриминация).

Дискриминацията е общоприета практика в политиката на някои правителства по света. Пример за това е по-благоприятното третиране на градското от не-градското население. Безработните граждани могат да получават социални помощи, финансирани от данъкоплатците, докато на безработните извън градските райони могат да бъдат отказани подобни привилегии. Правителствата могат да разполагат с властта да изселват не-градското население, но не и градското. Дискриминацията според жителството на много места е законна. Такава съществуваше и у нас с т. нар. „Софийско жителство“.

Обратна или позитивна дискриминация

Обратна дискриминация, наричана още “позитивна”, е друга форма на проблема, носеща същите или дори по-тежки негативи. Предприема се като противодействие срещу дискриминацията за групи, подложени по-рано на неравностойно отношение. При позитивна дискриминация се подкрепят дискриминираните по-рано групи (най-често жените и малцинствата) за сметка на исторически доминиралите групи, като се използват критерии, които обикновено не са свързани с професионални прояви или възможности, с цел да се обърне предишния модел на дискриминация. Тя може да се насочва или към всички

членове на дадена група (например жените изобщо), или само към отделни индивиди, които са били дискриминирани. Целта на позитивната дискриминация е да създаде социален комфорт, равни възможности за всички и компенсация на нанесените по-рано щети. Тя се прилага внимателно и за определен срок от време, докато се възстанови равновесието, за да не се наруши отново социалният баланс, но в крайна сметка просто продължава дискриминационните практики. Позитивната дискриминация също трябва да се избягва чрез въвеждането на конкретни недискриминационни формални правила.

Дискриминационното поведение се осъжда в редица международни документи като Всеобщата декларация за правата на човека, Европейската конвенция за правата на човека и основните свободи и много държави са приели закони за защита срещу дискриминацията.

Основният документ, който урежда защитата срещу всички форми на дискриминация и съдейства за нейното предотвратяване е Законът за защита от дискриминация

Целта на закона е да осигури на всяко лице правото на:

1. равенство пред закона;
2. равенство в третирането и във възможностите за участие в обществения живот;
3. ефективна защита срещу дискриминацията.

ОРГАНИЗАЦИИ, РАБОТЕЩИ В ОБЛАСТТА НА ЗАЩИТА ОТ ДИСКРИМИНАЦИЯ

Комисията за защита от дискриминация (КЗД) е български национален независим специализиран държавен квазисъдебен орган за предотвратяване на дискриминация, защита от дискриминация и провеждане на държавната политика в областта на равните възможности и равното третиране на всички граждани на територията на Република България. Тя представлява „национален орган за равенството“, както и имат всички страни-членки на Европейския съюз. Комисията е със седалище в гр.София, но разполага и със свои регионални представители, което осъществява контрол по прилагането и спазването на Закона за защита от дискриминация (ЗЗДискр) или други закони, уреждащи равенство в третирането.

КЗД има правомощията да разглежда и решава случаи на дискриминация, да налага принудителни административни мерки и санкции при констатирани нарушения, да постановява преустановяване на нарушението и възстановяване на първоначалното положение, да дава препоръки до държавните и общинските органи за преустановяване на дискриминационни практики и за отмяна на техни актове, издадени в нарушение на законодателството, уреждащо равенство в третирането, да дава становища по проекти на нормативни актове за съответствието им със законодателството за предотвратяване на дискриминацията, както и препоръки за приемане, отменяне, изменение и допълнение на нормативни актове във връзка с равното третиране.

Като независим, а не административен орган, КЗД не е част от изпълнителната власт, за да може да действа не-

зависимо от нея, включително и като се произнася срещу нея и ѝ дава предписания и препоръки. Комисията има правомощия по отношение на приемане, отменяне, изменение или допълнение на нормативни актове при несъответствието им с националните и международните правни норми за равно третиране.

<http://www.kzd-nondiscrimination.com/layout/>

<http://www.kzd-nondiscrimination.com/layout/index.php/layout-over-40-positions/normativni-dokumenti>

Националният съвет за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси е консултативен и координиращ орган, който подпомага Министерския съвет в разработването и провеждането на държавната политика по етническите и интеграционните въпроси.

Съветът продължава да осъществява сътрудничество между държавните органи и неправителствени организации на български граждани, принадлежащи към етническите малцинства, както и НПО, които работят в областта на междуетническите отношения.

<http://www.nccedi.government.bg/page.php?category=63>

Други структури, работещи по проблемите на малцинствата на национално ниво у нас са:

<http://www.nccedi.government.bg/page.php?category=99>

Народно читалище „Шалом Алейхем 1945", гр. Пловдив

Народно читалище „Елит - Център за ромска култура-2002"

Сдружение Асоциация „Интегро"

Сдружение „Арменско училищно сдружение „Степанос Ховагимян"

Сдружение „Бизнесцентър/Бизнесинкубатор - Нова Загора”

Сдружение Клуб на етническите общности, Стара Загора

Сдружение Национална мрежа на здравните медиатори

Сдружение „Организация на евреите в България „Шалом”

Сдружение „Разнообразни и равни”

Сдружение „Регионално сдружение на занаятчиите „Технитари”

Сдружение „Свят без граници”

Сдружение „Съюз на военноинвалидните кооперации в България”

Сдружение Център за междуетнически диалог и толерантност „Амалипе”

Сдружение Федерация на културно-просветните дружества на каракачаните в България

Фондация „Български институт за правни инициативи”

Фондация „Етнопалитра”

Фондация „Здраве и социално развитие”

Фондация „Здравето на ромите”

Фондация „Здравни Проблеми на Малцинствата”

Фондация „Лозенец”

Фондация „Областен ромски съюз”

Фондация „Подслон за човечеството/Хабитат България”

Фондация „Програма Стъпка по стъпка”

Фондация „Рома - Лом”

Фондация „С.Е.Г.А. - Старт за ефективни граждански алтернативи”

Фондация за регионално развитие “Рома-1995” Пловдив”

Сдружение „Ние сме едно семейство”

Фондация „Помогни на нуждаещите се”

Адреси на институции:

<http://www.nccedi.government.bg/page.php?category=72>

Приложение 1 – Списък с адреси на неправителствени организации от Варненска област, работещи по въпроси и теми, свързани с етнически малцинства